

ÇEVİRİ SOSYOLOJİSİ MERCEĞİNDE GÖNÜLLÜLÜKLE YÜRÜTÜLEN BİR ÇEVİRİ PROJESİ: *KHAN ACADEMY* TÜRKÇE**

Fatma ÖZKAN***

Emine BOĞENÇ DEMİREL****

UN PROJET DE BÉNÉVOLAT À TRAVERS LA SOCIOLOGIE DE LA TRADUCTION : *KHAN ACADEMIE* EN TURC

Cette étude se concentre sur les pratiques de la traduction bénévole avec une approche méthodologique de la sociologie de la traduction. Le concept de bénévolat est un sujet qui est considéré d'un point de vue multiforme dans de nombreuses disciplines, car il inclut différentes variables en termes de personnes qui font du bénévolat, de travail effectué, de causes et d'effets. D'autre part, le bénévolat est devenu un mouvement qui s'est également généralisé dans les études de traduction. Les individus et les communautés qui s'expriment en tant qu'amateurs ou professionnels traduisent bénévolement de nombreux matériaux et contenus. Ils sont appelés admirateurs, activistes, philanthropes, collaborateurs ou traducteurs communautaires. Pour cette raison, la recherche sur le bénévolat est devenue de plus en plus populaire dans les pratiques traductives non professionnelles et parmi les traducteurs. La recherche vise à étudier le mouvement de traduction bénévole effectué auprès de *Khan Académie* en turc, classé comme une sorte de *cours en ligne ouverts à tous* (ang. MOOCs). *Khan Académie*, une plate-forme numérique à but non lucratif, a été fondée par Salman Khan en 2006 avec une initiative individuelle visant à contribuer à l'éducation de tous dans le monde et à créer l'égalité des chances dans l'éducation. La plate-forme, qui vise à l'apprentissage individuel en éliminant les lacunes dans l'éducation des individus, fournit des contenus éducatifs tels que des vidéos de cours, du matériel de cours et des examens. Dans ce contexte, afin de profiter des opportunités éducatives offertes par la *Khan Académie* en turc, un projet de bénévolat et de responsabilité sociale a été lancé en 2012 avec le soutien de la Fondation de Traduction pour les Publications Scientifiques et Techniques. Comme de nombreux acteurs, institutions et organisations sont impliqués dans les efforts de la traduction, *Khan Académie* en turc s'est transformé aussi bien par les efforts corporatifs que bénévoles à un service social dans le domaine de l'éducation turque. Par conséquent, notre objet de recherche axé sur *Khan Académie* en turc et les pratiques de la traduction bénévole menées sont analysés dans le cadre de l'approche méthodologique de la sociologie de la traduction par le biais des concepts clés de Pierre Bourdieu tels que l'espace, les types de capital et d'intérêt (*illusio*). Au cours de la recherche sur le terrain, des entretiens ont été réalisés avec le directeur de la plateforme, l'éditeur de langues, le spécialiste de la communication et les trois traducteurs bénévoles qui ont le plus traduit. Les données obtenues ont été collectées avec le logiciel d'analyse de données qualitatives *Maxqda* et les motivations sous-jacentes au bénévolat ont

* Bu makale Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Diller ve Kültürlerarası Çeviribilim Doktora Programı kapsamında, Prof. Dr. Emine Boğenç Demirel danışmanlığında yürütülen doktora tezinden üretilmiştir.

** Geliş tarihi: 15.01.2022 – Kabul tarihi: 15.02.2022

*** Öğr. Gör., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, fatmaozkan@trakya.edu.tr, ORCID: orcid.org/0000-0001-5377-7145

**** Prof. Dr., Bilkent Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, İngilizce, Fransızca Mütercim ve Tercümanlık Bölümü, emine.bodem@gmail.com., ORCID: orcid.org/0000-0001-6995-2198

été mesurées. Ainsi, cette recherche contribuera à faciliter l'identification des réalités socio-culturelles et socio-économiques des pratiques de la traduction bénévole.

Mots-clés : *Traduction bénévole, traduction non professionnelle, Khan Académie, Sociologie de la traduction, Pierre Bourdieu, MOOCs.*

A PROJECT THROUGH VOLUNTEERISM WITH AN OVERVIEW OF SOCIOLOGY OF TRANSLATION: *KHAN ACADEMY* IN TURKISH

This study mainly focuses on volunteer translation practices from the perspective of sociology of translation. Volunteerism is a multi-dimensional and complicated effort which is investigated in many fields to reveal the motives, forms, individuals or organizations behind the volunteer efforts. Likewise, volunteer translation practices have become widespread in the translation field. Individuals or communities identify themselves as amateur or professional translators have been extensively translating various materials and contents. They are referred to as community translators, fans, activists, philanthropists or collaborators in accordance with the purposes in the fields they are engaged. Therefore, research on volunteerism has recently gained an increasing popularity among translation scholars under non-professional translation studies. The research aims to investigate the volunteer translation movement carried out in *Khan Academy* in Turkish, classified as a kind of massive open online courses (MOOC). *Khan Academy* was founded by Salman Khan as an individual initiative in 2006. It is a non-profit digital platform that aims to create equality in education across the world. It provides educational materials (lesson videos, articles, tests, etc.) to fill the gaps in individuals' education and promote personalized learning. In this regard, to benefit from the educational opportunities of Khan Academy in Turkish, a social and volunteer movement was launched with the sponsorship of the Foundation for Translation of Scientific and Technical Publications, a STFA Company Foundation and the initiatives of volunteer translators in 2012. Various actors and institutions got involved in the localization efforts of Khan Academy into Turkish. Hence, it has transformed into a social service led by both institutional and volunteer efforts in the education context in Turkey. With a focus on Khan Academy Turkish as the object, the study explores the field of volunteer translation with all the dynamics mainly as struggles, interests (*illusio*) and types of capital as proposed by Pierre Bourdieu in his inspirational field theory. Within this scope, to obtain the data for the field research, semi-structured interviews were held with the actors such as director, language editor, media and communication consultant and three of the volunteer translators of the platform. Later, the data was analyzed using *Maxqda*, a qualitative data analysis program. The study concludes by drawing attention to the fact that there could be a number of hidden interests and multiple relations behind the voluntary actors and structures. Discovering them may serve the realization of the socio-cultural and socio-economic realities of translation.

Keywords: *Volunteer translation, non-professional translation, Khan Academy, sociology of translation, Pierre Bourdieu, MOOCs.*

1. Giriş

Gönüllülük kavramı, gönüllü olan kişiler, yapılan işler, nedenleri ve etkileri bakımından farklı değişkenleri içerdiğinden birçok disiplin içerisinde çok yönlü bir bakış açısıyla ele alınan bir konudur. Gönüllü olarak yapılan bir davranışın arkasında yatan pek çok etken olabildiği gibi toplum içerisinde yapılan gönüllü hizmetlerin de ekonomik, siyasal, kültürel ve toplumsal boyutlarının oluşması gönüllülük alanını disiplinlerarası boyutta bir tartışmaya açmaktadır. Bu bağlamda, gönüllülük üzerine yapılan çalışmalar ile elde edilen veriler ve kullanılan yöntemler doğrultusunda, gönüllülüğün kuramsal arka planı giderek genişlemektedir (Wilson, 2012: 176). Gönüllülüğün gerçekleştirildiği ortamlar,

cinsiyete ya da ırka göre gönüllü olma durumu ya da gönüllülük motivasyonları bu kapsamda ele alınan en temel araştırma konuları arasında yer almaktadır.

Gönüllü olarak yapılan bir iş, kişinin kendi hür iradesiyle karar vererek başka bir bireyin ya da bir kurumun faaliyetlerine, herhangi bir maddi kazanç veya karşılık beklemeden yardım etmesidir (Snyder ve Omoto, 2008: 4). Bu durumda, kişilerin emek ve zaman harcıyarak karşı tarafın refah ve iyiliğini destekleme arzusu taşıdıkları bir gerçektir. Çoğu kültürde gönüllülük, insan ilişkileri ve toplum dayanışması için önemli bir değer olarak kabul edilmekte ve vatandaş olmanın bir koşulu sayılmaktadır. Öte yandan, gönüllülük pratikleri, başka bir kültürde dini alandaki bir hizmet ya da toplumsal yaşamda aktivist bir faaliyet olarak da algılanabilmektedir. Bu nedenle, gönüllülüğün toplumlar arasında farklı türlerde karşımıza çıktığı söylenebilir.

Gönüllülük pratikleri kapsamında çeviri çalışmaları incelendiğinde, gönüllülüğün yaygın olduğu dikkat çekmektedir. Özellikle internet kullanımının yaygınlaşması ve ‘web 2.0’ (O’Reilly, 2007) araçlarının ortaya çıkmasıyla gönüllü çeviri pratiklerinin yoğunluğu gözlemlenmektedir. Çevrimiçi ortamlarda bir araya gelen kullanıcılar, bu ortamları sosyalleşme alanları ve aynı zamanda ilgileri doğrultusunda ortaklaşa içerikler üretip paylaşımına açtıkları mecralar olarak benimsemeye başlamışlardır. Bu bağlamda, ikinci nesil internetin getirilerinden faydalanan internet kullanıcıları tüketen konumundan üretici konumuna geçmiş ve bu kapsamda ‘üreten tüketiciler’ (İng. *prosumers*)¹ (Toffler, 1980; Cronin, 2008) olarak adlandırılmışlardır. Bunun yanında, üreten tüketicilerin sadece içerik oluşturmakla kalmayıp web 2.0 araçları sayesinde bireysel ya da işbirliği içerisinde içeriklerin çevirilerini gönüllü olarak yaptıkları görülmektedir. Bu durum da, ‘kullanıcı kaynaklı içerik’ (*user-generated content-UGC*) (Boyd ve Ellison, 2008), ‘kullanıcı kaynaklı çeviri’ (*user-generated translation*) (Perrino, 2009), ve ‘profesyonel ve amatör çevirmen’ kavramlarının sorgulanmasına neden olmaktadır.

Teknolojik gelişmelerin hızla artışına tanık olduğumuz çağda, çeviri ve teknoloji ilişkisinin derinleştiğini vurgulayan Minako O’Hagan çeviri alanının bu gelişmeler doğrultusunda hangi açılardan etkilendiğini iki kategori çerçevesinde tartışmaktadır. Birincisi, çeviri araçları ve platformlarının gelişmesi ile çevirmenlere altyapı desteğinin sağlanması ve çevirmenlerin mikro düzeydeki çevrelerinin şekillenmesi olarak algılanabilir. İkincisi ise, makro düzeydeki etkiler olan kaynak metin ve içeriklerin yeni türlerinin oluşması, çeviri yapmanın yeni yollarıyla ‘kitle kaynak’ (*crowdsourcing*) gibi farklı çeviri pratiklerinin ortaya çıkmasıdır (2013: 503-504). Bu doğrultuda, çevirinin hangi ortamlarda, nasıl ve kimler tarafından yapıldığı kadar ne tür içeriklerin, hangi amaçla çevrilip kimlere sunulduğu da önemli hale gelmiştir. Dolayısıyla, bu gibi konular ve teknolojik gelişmeler çeviribilimin çalışma alanlarını çeşitlendirmektedir. Özellikle, çeviribilimin yeni keşfedilen, ‘profesyonel olmayan çeviri’ alanının (*non-professional translation and interpreting*) (Perez-Gonzalez ve Susam- Saraeva, 2014), sayıları giderek artan gönüllü çeviri pratikleri ile çevrimiçi ortamlarda amatör toplulukların yaptığı çevirilere kayıtsız kalmadığı ve bu alandaki araştırmacıların, sözü edilen bu çeviri pratiklerini farklı adlandırmalarla incelediği saptanmıştır.

Buna göre, maddi bir karşılığı olmadan amatör ya da profesyonel çevirmenlerin yaptığı çeviriler; ‘işbirlikçi çeviriler’ (*collaborative translation*) (Desilets ve van der Meer, 2011), ‘hayran çevirileri’ (*fan translations*) (O’Hagan, 2009), ‘kitle kaynak çeviri’ (*crowdsourcing translation*) (Cronin 2010), ‘viki çevirileri’ (*wiki-translation*) (Cronin, 2010),

'toplum için çeviri'² (*community translation*) (Kelly, vd., 2011), 'gönüllü çeviri' (*volunteer translation*) (O'Brien ve Schaler, 2010; Olohan, 2014), 'açık kaynak çevirisi' (*open source translation*) (Stallman, 2007), 'kullanıcı kaynaklı çeviriler' ile 'aktivist kaynaklı çeviriler' şeklinde tanımlanmaktadır. Oldukça kapsamlı bir biçimde yapılan tanımlamaların hedefleri incelendiğinde, aynı yönde bir zenginlik ortaya çıktığı görülmektedir. Bahsi geçen bu hedefler arasında; çeviri kalitesi, gönüllülük motivasyonları, ekonomik boyut, etik boyut, insani yardım boyutu, çeviri eğitimine etki gibi nedenlerin yer aldığı göze çarpmaktadır.

Bu çalışma, gönüllü çeviri pratiklerine Çeviri sosyolojisi yöntemsel yaklaşımıyla ışık tutmaktadır. Dijital bir eğitim platformu olan Khan Academy Türkçenin (KA TR) ders içeriklerinin gönüllülük esası ile çevrilme sürecine bütünsel bir bakış sunmak için alanı sosyolojik bir düzlemde ele almakta fayda vardır. Bu kapsamda, sürece dâhil olan tüm eyleyici, kurum ve kuruluşların incelenmesi, sermaye türleri ile alan içindeki dinamiklerinin belirlenmesi alandaki çıkarları ortaya çıkarmıştır. Çalışmada, bir sosyal sorumluluk projesi olarak yürütülen sürecin, toplumsal, ekonomik, kültürel boyutlarının incelenmesi sağlanarak gönüllü çeviri pratiğinin Çeviri sosyolojisi merceğinde bir çözümlemesi yapılmıştır. Çalışmanın yöntemsel yaklaşımında Pierre Bourdieu'nün 'alan analizi', 'sermaye türleri' ve 'çıkar' (*illusio*) gibi kavramlarından yararlanılmıştır. Bir saha çalışması olan bu araştırma, gönüllü çeviri eyleminin arkasında gizlenen etmenleri gün yüzüne çıkarmayı hedeflemektedir.

2. 'Açık Eğitim' Kavramına Genel Bakış

Tarih boyunca yaşanan çeşitli devrimler sonucunda toplumlar, günlük pratiklerinde, çalışma alanlarında ve sosyalleşme biçimlerinde birçok değişimden geçerek yaşadıkları dönemlerin gereklilik ve yetkinliklerine göre şekillenmişlerdir. İletişim ve bilginin giderek önem kazandığı 1960'lardan bu yana bilginin üretim, dağıtım ve paylaşım süreçlerindeki hızlanma toplumsal düzeyde bir dönüşümü doğurmuştur. Dolayısıyla, Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin, yarım asırdan uzun bir süredir süratli ilerleyişi ile birey ve toplumdaki yansımaları belirgin hale gelmiştir. Bunun sonucunda toplum kavramına 'Ağ Toplumu' (Castells, 2008), 'Bilgi Toplumu' ve 'Dijital Toplum' gibi tanımlamalar getirilmiştir.

Dijital teknolojilerin hızla yaygınlaştığı alanlardan biri de eğitim alanı olmuştur. Dijital çağın adeta bir gereksinimi haline gelen teknoloji ağırlıklı eğitim modelleri gün geçtikçe çeşitlenmekte ve bu nedenle eğitim ve öğretime ilişkin tüm kavramlar dijital yaşamın gerektirdiği yeni eğitim yaklaşımı perspektifinde yeniden tanımlanmaktadır. İletişimin hızlandığı, bilginin kapsamının değişken bir hal aldığı, eğitim alanı içindeki rollerin ve eğitime erişim şeklinin değiştiği bu dönemde ulaşılabilirlik, verimlilik ve eşitlik gibi kavramların küresel ölçekte tartışılmaya açıldığı gözlemlenmektedir. Eğitim almanın temel insan haklarından biri olarak kabul edildiği, ancak dünyada hala birçok bireyin eğitime erişim fırsatı yakalayamadığı da bir gerçektir.

Bu bağlamda, esasen eğitime erişim ile bağlantılı olan 'açık eğitim' kavramına ve aynı zamanda eğitimde, bilimde ve eğitim kaynaklarında açıklık anlayışına değinmek yerinde olacaktır. 1960'ların sonlarında özellikle yükseköğrenime erişimi kolaylaştırmak için açık üniversiteler (örneğin, Birleşik Krallık'ta kurulan Open University (OU-UK)) kurulmaya başlanmış, 1990'lı yılların sonlarında ise internetin yaygınlaşmasıyla Amerika

Birleşik Devletleri’ndeki prestijli üniversitelerin birçoğu eğitim içeriklerinin paylaşımına açılması konusunda arayışlara girmişlerdir. Böylece, ‘açık içerik’ (*open content*) terimi ilk kez 1998 yılında David Wiley tarafından, başkalarına kopyalama, paylaşma ve düzenleme fırsatı veren yaratıcı yapıt olarak kullanılmıştır. Sonrasında, eğitim amaçlı açık içerik düşüncesi, yükseköğrenim kurumları arasında ders içeriklerinin internet üzerinden paylaşılması sürecine dönüşerek ‘açık ders malzemeleri’ (*open courseware*) hareketine dönüşmüştür. Hareketin öncüsü olarak kabul edilen Massachusetts Institute of Technology (MIT) özel kuruluşların finansal desteği ile MIT projesini başlatarak, kurumunda verilen birçok ders içeriğini ücretsiz olarak halkın paylaşımına açmıştır. Sonraki yıllarda bu açık içerik hareketi tüm dünyadaki yükseköğrenim kurumları arasında hızla yaygınlaşarak açık eğitim hizmetinin gücünü ortaya koymuştur (Blessinger ve Bliss, 2016: 16-17).

2.1. ‘Açık Eğitim Kaynakları’ (AEK)

‘Açık Eğitim Kaynakları’ (AEK) (*Open Educational Resources* (OER)) olarak ifade edilen kavram, MIT’nin başlattığı açık ders hareketi ile açık eğitim sürecinin bir parçası olmuştur. AEK eğitim, öğretim ve araştırma amaçlı kullanılmak üzere bilginin kamusal alana taşındığı, böylece gereksinimi olan her bireyin özgürce kullandığı, fikri mülkiyet lisansı ile internet üzerinden paylaşımına açılan kaynaklardır. AEK değiştirilebilir, düzenlenebilir, yeniden kullanılabilir ve paylaşılabilir olma özelliklerine sahiptir. Bu kaynaklar içerisinde ders kitapları, modüller, videolar, sınavlar ve yazılım gibi her türlü ders materyelleri yer almaktadır (Hewlett Vakfı, 2021).

2.2 ‘Kitlese Açık Çevrimiçi Dersler’ (MOOCs)

AEK kullanımının son on yılda tüm dünyada yaygınlaşmasıyla eğitim materyelleri büyük oranlarda kamusal alanda kullanıma açılmış ve buna bağlı olarak farklı uygulamalara yönelme söz konusu olmuştur (Weller, vd., 2016: 75). En çok dikkat çeken uygulamalar arasında, çevrimiçi eğitim hizmeti sağlayan ‘Kitlese Açık Çevrimiçi Dersler’ (KAÇD) (*Massive Open Online Courses*- MOOCs) olmuştur (age, 76). Eğitim alanını tamamen değiştireceği iddialarının (Christenson, 2010) olmasının yanı sıra, dijital dönemin öğrenme modeline uygunluğu ve yaşadığımız çağın ihtiyacını karşılayan bilgi ve becerileri sağlayışı açısından gerekli tüm özellikleri taşıdığı söylenebilir. KAÇD’ler çevrimiçi bir ortamda ücretsiz ya da belirli bir ücret karşılığında dünyanın her yerinden sayısız öğrencinin kayıt yaptırarak çeşitli alanlardaki dersleri takip etmesini sağlayan oluşumlardır.

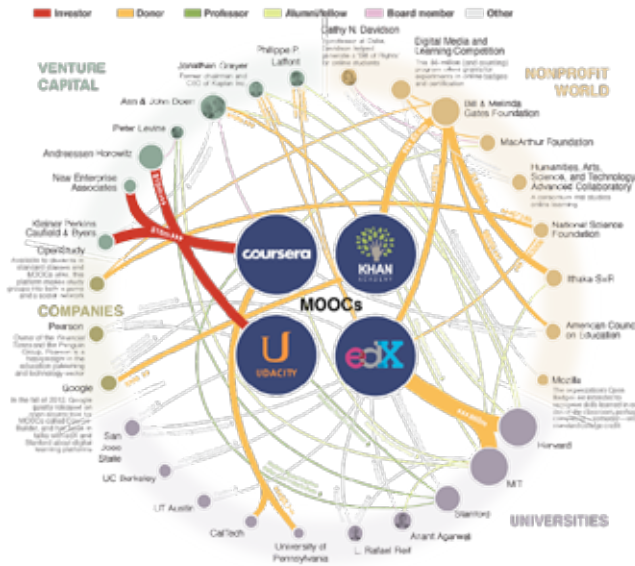
KAÇD’lerin günümüzde popülerliği gün geçtikçe artmaktadır. Dünya’nın önde gelen ve kayıtlanma oranı en yüksek olan KAÇD’leri arasında *Coursera*, *EdX*, *Udemy*, *Udacity*, *Khan Academy*, *Futurelearn*, *XuetangX* gösterilebilir. Örneğin, 2021 yılında *Coursera*’nın 97 milyon kayıtlı yararlanıcısı ve 3 binin üzerindeki ders sayısı ile dünyanın en büyük açık eğitim platformu olduğu anlaşılmaktadır.³ Yükseköğrenim düzeyinde derslerin yanı sıra kişisel gelişim ve meslek edindirme kursları gibi hizmetler sunarak bağımsız ve aktif katılımcı öğrenme ortamları sağlamaktadır (Munoz-Merino, vd., 2016).

Öte yandan birçoğu ABD kaynaklı olan bu platformların eğitim dili, çağın lingua francası İngilizcedir. Çin’in Tsinghua Üniversitesi tarafından geliştirilen *XuetangX* platformu Çince ve İngilizce dilinde ders alabilme olanağı sağlamaktadır. Ancak, birçok plat-

form, yararlanıcılarından gönüllü olarak derslerin başka dillerde takip edilmesi için alt yazı çevirisi yapmalarını talep etmektedir. *Coursera* platformunun ‘Küresel Çevirmen Topluluğu’ (*Coursera’s Global Translator Community*) platforma kayıtlı yararlanıcıları arasından gönüllü olanların dahil olduğu ve çevrimiçi bir ortamda ‘katılımcı-paylaşımcı ve işbirlikçi’ (Bogenç Demirel, vd., 2016) bir oluşumdur. Yararlanıcılar kayıtlı oldukları derslere devam ederken bir yandan da gönüllü olarak dersin içeriğine yönelik alt yazı çevirileri yapmaktadır.

Bir diğer önemli platform aynı zamanda bu çalışmanın araştırma nesnesini oluşturan *Khan Academy* platformudur. Bugün, birçok dilde yerleştirilen platform, bu çalışma kapsamında, sadece Türkçedeki oluşumuyla ele alınacaktır.

Finansal açıdan incelendiğinde, platformların büyük bir kısmının çoğunlukla kar amaçlı oluşturulduğu, ancak *Khan Academy* gibi kar amacı gütmeyen kuruluşların da olduğu bilinmektedir. Yine de tüm platformların prestijli yükseköğrenim kurumlarının yanı sıra özel vakıf, kuruluş ya da bireysel bağışçılar tarafından finanse edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, KAÇD’lerin çoğu farklı yükseköğrenim kurumları ile işbirliği yaparak kaynaklarını çeşitlendirmektedir. Ayrıca bunları da bireysel kullanıcıların yanı sıra farklı kurumların da erişimine açtığı söylenebilir. Aşağıda, kayıtlı yararlanıcı sayısı en yüksek olan bazı KAÇD’leri finanse eden kuruluşlara ait şekil paylaşılmıştır.

Şekil 1: Finansal Destekçi Kuruluşlar⁴

Şekil 1’de gösterildiği üzere, KAÇD’lerin özel vakıflar, bilişim sektöründeki şirketler ve önde gelen yükseköğrenim kurumları tarafından sermaye ya da bağış desteği aldıkları ve dolayısıyla birden çok kanaldan finanse edildiği anlaşılmaktadır.

Dünya'daki açık eğitim uygulamalarının ardından ülkemizdeki duruma bakacak olursak, açık eğitim hareketinin ilk olarak 2006 yılında Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) öncülüğünde 24 üniversitenin girişimiyle başladığı söylenebilir. Üniversite temsilcilerinin TÜBA kapsamında oluşturdukları bir konsorsiyum ile açık eğitim materyelleri oluşturma faaliyetleri Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) finansal desteğiyle yürütülmüştür (Kuşun, vd., 2014: 15). Yürütülen bu çalışmalar sonucunda, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, açık ders malzemeleri (*METU OpenCourseWare*) konusunda en kapsamlı içeriği oluşturarak internet ortamında herkesin kullanımına açık bir eğitim platformu sunmuştur (İslim, vd., 2016: 231).

Bunun dışında TÜBA Açık Ders Projesi kapsamında 2011 yılında MIT'nin sunduğu açık derslerin, alanında uzman akademisyenler tarafından Türkçeye çevrilerek MIT derslerinin kendi platformunda bu çevirilerin erişime açılması diğer bir gelişme olarak belirtilebilir.⁵

KAÇD girişimi açısından bakıldığında, 2014 yılında Anadolu Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesinin kar amacı gütmeyen çevrimiçi ortamda herkes için ders girişimleri başlattıkları görülmektedir. Bunlardan ilki olan *Akadema*⁶'nın Anadolu Üniversitesi bünyesinde hazırlanan derslerin kayıtlanma yoluyla yararlanıcıların erişimine açıldığı söylenebilir. Öte yandan Atatürk Üniversitesi tarafından hayata geçirilen *AtademiX*⁷ de ülkemizdeki ilk KAÇD uygulamaları arasında gösterilmektedir.

3. Yöntemsel Yaklaşım: Çeviri sosyolojisi

Çeviri eyleminin karmaşık doğası gereği çeviriye çok yönlü bir bakış açısı geliştirmenin ve aynı zamanda çeviri olgusunu disiplinlerarası yaklaşımlar temelinde incelemenin çeviribilim alanı için doyurucu ve tatmin edici araştırma sahaları yaratabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda, alanlar arasındaki etkileşimlerin her alanın araştırma sürecini belirgin ya da dolaylı olarak etkileyebileceği söylenebilir. Bogenç Demirel (2013: 9), “çeviri alanı da diğer alanlarla olan ilişkileri içinde hareket yetisi kazanır” ifadesiyle alanın dinamik bir yapı içerisinde kendi faaliyetlerinde belirleyici olmasına vurgu yapmaktadır. Bunun yanı sıra, çeviribilim alanında tartışılan norm, iktidar, yasa gibi pek çok kavramın farklı bilim dallarından gelmesi de Yves Gambier'in belirttiği üzere çeviribilimin “çoğul disiplinlerarası” bir disiplin olarak tanımlandığı görülmektedir (Bogenç Demirel, 2021: 84).

Dilsel ve metinsel düzeydeki incelemelere, kültürel bakışın eklenmesiyle zenginleşen ve sonrasında ise çevirinin toplumsal boyutunun ele alınmasıyla sağlanan çeviri incelemeleri, alanın içinden geçtiği dönemeçleri de açığa çıkarmaktadır. Çeviribilim alanında sosyolojik yaklaşımların 1990'ların sonlarına doğru giderek popülerliğini artırdığı gözlemlenmiştir. Bu durumun şüphesiz çevirinin küreselleşen çağda kültürlerarası iletişimde öncü rolünün yanı sıra toplumsal, siyasal ve ekonomik düzeydeki etkilerinin belirgin bir biçimde ortaya çıkmasının payı büyüktür. Böylece, çeviri sürecinde çevirmenin rolünün yanı sıra çevirinin üretildiği koşullar ile sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bağlamların ön plana çıktığı görülmektedir (Jimenez-Crespo, 2017: 195). Bu bağlamda, Bogenç Demirel çevirinin toplumsal yönünü şöyle ifade etmektedir:

...çeviri toplum içinde gerçekleşen, topluma sunulan ve toplum tarafından alınılan bir eylem ve süreçtir. Çevirinin toplumsal uzamda geçen bir ey-

lem olarak yalnızca çevirmenden ibaret bireysel bir süreç/edim olmadığı, alandaki toplumsal kurumların ve ilgili tüm eyleycilerin de çeviri sürecini/edimini nasıl yönlendirdiği yadsınamaz bir gerçektir (2014: 404).

Çeviri pratiklerinin sosyolojisinin incelenmesinde Bourdieu sosyolojisinin etkisi büyüktür. Çünkü Bourdieu'nün sosyolojik modeli, çeviribilim araştırmacılarına çeviri eylemini daha kapsamlı ve dinamik bir biçimde incelemelerine olanak sağlamaktadır. Bourdieu ileri sürdüğü alan kavramı ile eğitim, edebiyat, medya çalışmaları ve plastik sanatlar gibi birçok araştırma sahası için bir çözümleme yöntemi geliştirmiştir (Hanna, 2016: 5). Bunun yanı sıra, 'alan' fikrinin anlaşılmasında 'sermaye', 'habitus' ve 'çıkar' (*illusio*) gibi kavramların da gerekliliği öne sürülebilir. Bourdieu bu kavramları alanın yapısını ve iç yüzünü göstermek için etkin olan kavramlar şeklinde ifade etmektedir (Bourdieu, 2005; Bourdieu ve Wacquant 2012, 2021). Alan çözümlemesi bir alandaki iktidar ilişkilerini, eyleycilerin konumlarını, sahip olduğu sermayeleri ve alanda elde edilmek istenen çıkarları göstermek açısından önem teşkil etmektedir. Bourdieu alan çözümlemesi yaparken birbiri ile bağlantılı olan üç uğraktan bahseder. Bunlardan ilki alanın konumunu belirlemek için iktidar alanının belirlenmesidir. İkinci uğrak, alandaki eyleyici ve kurumların işgal ettiği konumların nesnel yapılarının belirlenmesidir. Son uğrak ise aktörlerin habituslarının belirlenmesiyle alan içinde yer edinmiş ve kendini gerçekleştirme şansı yakalayan çeşitli yatkinlik mekanizmalarının çözümlenmesidir (Bourdieu ve Wacquant, 2021: 152).

Bir diğer kavram olan sermaye, Bourdieu'nün Marksist kurama dayalı olarak açıkladığı ancak ekonomik sermayeye dayalı olan Marksist görüşten farklı olan bir kavramdır. Bourdieu, alan içindeki eyleycilerinin biriktirmeye, elde etmeye ya da ellerindeki korumaya çalıştıkları kaynaklar olarak görülen sermaye türlerini ekonomik, kültürel, toplumsal ve simgesel olarak sınıflandırmıştır (Swartz, 2011: 109). Alanlar kendi özgün yapılarını, sermaye türlerinin alan içinde dağılımı ile belirlemektedir. Ekonomik sermayeyi parasal ve maddiyat ile ilişkilendirirken, kültürel sermayeyi eğitim, sahip olunan kültürel edim ve donanımlarla açıklamıştır. Öte yandan, toplumsal sermaye türü önemli bir ilişkiler ağına sahip olmayı ve simgesel sermaye türü ise alandaki konum gereği elde edilen saygınlığı ifade etmektedir. Bourdieu sosyolojisinde ekonomik sermaye diğer türlere göre daha güçlüdür. Çünkü bu sermaye türü diğerlerine göre daha istikrarlı ve yönetimi kolay olan bir sermayedir (Swartz, 2011: 117).

Bourdieu'nün çıkar kavramı için kullandığı *illusio* terimi eyleycilerin bir alan içerisinde ne kadar istekli oldukları ile ilişkilendirilmektedir. Bir alan tek bir çıkar üzerinden değil çıkarlar üzerinden işlemektedir. Ve bu çıkarlar özerkliğini kazanan alan içerisinde üretilmektedir. Alandaki çıkarlar alanın toplumsal uzamdaki konumuna paralel olarak oluşmaktadır (Bourdieu, 2020: 162). Alandaki beklentileri doğrultusunda sürekli olarak oyunda oynar gibi taktik geliştiren eyleyciler konumları kapsamında çıkarlarını belirlerler. “ *Her alan, özgül bir çıkar biçimini, oyunda kaybedilip kazanılacakların değeri konusunda sözsüz bir kabul olarak ve alanı yöneten kurallara pratik hâkimiyet olarak özgül bir illusio'yu oluşturur*” (Bourdieu ve Wacquant, 2021: 176).

Bu bağlamda, yukarıda sözü edilen Bourdieu'nün sosyolojik yöntemini Çeviri sosyolojisi alanında kullanan Andrew Chesterman (2007), Gisèle Sapiro (2008), Michaela Wolf (2010), Moira Inghilleri (2003), Daniel Simeoni (1998) ve Yves Gambier (2014) gibi alanın öncü bilim insanları çevirinin sosyolojik bağlamını yaptıkları çalışmalar kap-

samında irdelemişlerdir. Çeviri sürecini etkileyen tüm dinamik yapıları, aktörlerarası ile kurumlararası bağlantıları ortaya çıkararak alana bütüncül bir bakış açısı geliştirmede katkı sağlamışlardır.

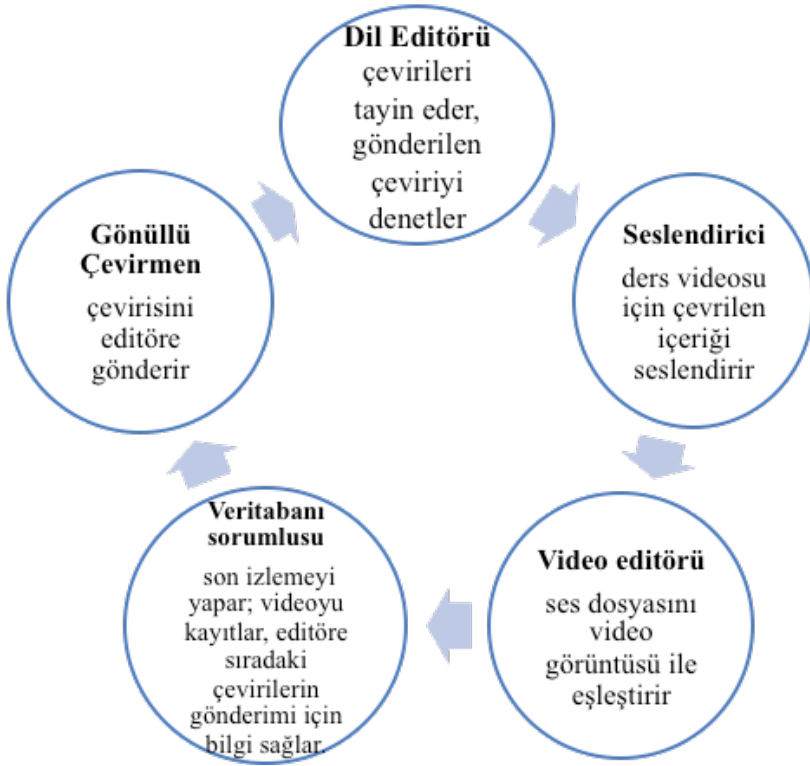
Buradan hareketle, çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde, KA TR gönüllülük projesinin içinde yer alan eyleyici, kurum ve kuruluşların alan içinde nasıl konumlandıkları, sahip oldukları sermayeler ve en önemlisi alanın sürekliliğini sağlamadaki çıkarları mercek altına alınacaktır. Çevrimiçi bir eğitim platformuna destek veren gönüllü çeviri pratiklerinin Bourdieu'nün alan, çıkar (*illusio*), sermaye ve ilişkisellik kavramları üzerinden Çeviri sosyolojisi yöntemiyle değerlendirilmesi yapılacaktır. Araştırma sürecinde, katılımcı gözlem, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve çevrimiçi anket gibi veri toplama araçları kullanılarak araştırma nesnesi olan gönüllülük esaslı bir çeviri projesinin yürütülme sürecini tüm yönleriyle irdelemek için gerekli veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilen ofis görüşmeleri KA TR direktörü, dil editörü ve iletişim uzmanı ile yapılmıştır. Öte yandan, proje için çeviri yapan gönüllülere çevrimiçi anket üzerinden ulaşılmıştır. Buna ek olarak, proje için sürdürülebilir çeviri yapan 3 gönüllü çevirmen ile telefon görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin çözümlenmesi nitel veri analiz programı *Maxqda* ile yapılmıştır. Veriler doğrultusunda öne çıkan kavramlar tema ve kodlara dönüştürülerek Bourdieu kavramlarıyla ilişkilendirilip yorumlanmıştır.

3.1. Araştırma Nesnesi: Khan Academy Türkçe (KA TR)

Khan Academy eğitim platformu, bireysel bir girişimle Harvard Üniversitesi ve MIT diplomalarına sahip Salman Khan tarafından ABD'de kurulan kar amacı gütmeyen bir KAÇD hareketidir. Khan dünyadaki herkesin eğitimine katkıda bulunmak ve eğitimde fırsat eşitliği yaratabilmek için kurucusu olduğu akademiyi 2006 yılından bu yana artan ders içerikleri, eğitim videoları ve değerlendirme sınavları ile giderek büyütme ve ücretsiz bir öğrenme ortamını tüm dünya için paylaşımına sunmaktadır. 2004 yılında çektiği matematik dersi konu anlatımı videolarını çevrimiçi video paylaşım sitelerine yükleyen Khan, videolara olan ilgiden cesaret alarak dijital bir eğitim platformu girişimcisi olmuştur. Platform bugün 200'e yakın ülkede eğitim amaçlı kullanılmakta ve ders içerikleri her ülkede farklı yapılanmalar üzerinden 41 dile çevrilmektedir. Platformun yararlanıcıları her yaşta öğrenciler başta olmak üzere, eğitim içeriklerini kendi öğretim ortamlarında kullanan öğretmenlerdir.

KA eğitim içeriklerinin ve ders videolarının Türkçeleştirme süreci ise 2012 yılında gönüllülerden oluşan bir topluluk ile başlamıştır. Mali desteğinin STFA Grubu'na⁸ ait olan Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı (BTYÇV) tarafından sağlanan KA TR projesi merkez *Khan Academy*'nin ilk uluslararası iştiraki olma özelliğini taşımaktadır.

Bir gönüllülük ve sosyal sorumluluk hareketi olan KA TR, Türkçe eğitimde fırsat eşitliği yaratmak için alternatif bir dijital eğitim platformu haline gelmiştir. Projeye destek veren gönüllü birey ve pek çok kurum ile projenin sürekliliği sağlanmaktadır. Projenin yapılanması incelendiğinde karşımıza ofis içi ve ofis dışı bir yapılanma çıkmaktadır. BTYÇV bünyesinde faaliyet gösteren KA TR ofisinde tam zamanlı olarak çalışan direktör, dil ve video editörleri, veritabanı sorumluları ve iletişim uzmanları gibi eyleyiciler yer almaktadır. Ofis KA TR internet sitesinde yayınlanan ders video ve eğitim içeriklerinin

yürütülme sürecinden sorumludur. Ofis dışındaki yapılanma ise gönüllülerden oluşmaktadır. Gönüllüler topluluğu ise çevirmen, seslendirici ve KA TR'nin tanıtımını üstlenen kişilerden oluşmaktadır. KA TR'deki iş döngüsü aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 2: Khan Academy Türkçe'deki İş Döngüsü

KA TR platformunun yürütülmesi vakfın bünyesindeki ofiste gerçekleşmektedir. Ofiste çalışan ekip, gönüllü faaliyetlerin organize edilmesi, ders videolarının dublajı ve prodüksiyonu ile platformun tanıtım etkinlikleri gibi görevleri yürütmektedir. Ofiste çeviri yapılmamaktadır. Platformdaki eğitim içeriklerinin çevrilmesi gönüllüler tarafından gerçekleştirilmektedir. Gönüllüler platforma çeviri yapmak istediklerine dair taleplerini bildirdikten sonra bir deneme çevirisi yapmakta ve uygun görülen gönüllülerle dil editörü iletişime geçmektedir. Çeviri yapacak gönüllülere teknik ve dil düzeyinde öneriler içeren bir kılavuz gönderilmekte ve *Khan Academy*'nin diğer dillere de çevrilirken kullanılan bir çeviri ve yerleştirme platformuna üye olmaları istenmektedir. *Khan Academy* içeriklerinin tüm dillerdeki çevirileri, 'Resmi Khan Academy Çevirileri' projesi ismiyle *crowdin* yerleştirme yönetimi programı üzerinde merkez *Khan Academy*'ye bağlı olarak yürütülmektedir.

Sonrasında, dil editörü gönüllülere çeviri görevleri atayarak, gönderilen çevirilerin

kontrol ve denetimini sağlamaktadır. İçerikler alt yazı ya da dublaj için hazırlanmak üzere video editörlerine gönderilmektedir. Seslendirmesi yapılacak içerikler gönüllü seslendirilenler tarafından ofis içindeki kayıt stüdyosunda seslendirilmektedir. Son olarak ders videolarının prodüksiyonunun sağlanmasının ardından veritabanı sorumlusu da kayıtlama, son izleme ve sonraki videoların çevrilmesi için dil editörünü bilgilendirme gibi sorumlulukları yerine getirmektedir. Bu bağlamda, ofis içinde ekip tarafından yürütülen çeviri prodüksiyonu işinin bir takım çalışması içinde sağlandığı görülmektedir.

Projenin ofis içi ve ofis dışı eyleyicileri haricinde, projeye destek veren paydaşlar olarak işbirliği içinde olduğu kurum ve kuruluşlara bakıldığında, finansal sponsoru BT-YÇV, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve çevrimiçi platformu Eğitim Bilişim Ağı (EBA), sivil toplum örgütleri (STK'lar), üniversiteler ile iletişim paydaşı olarak basın sıralanabilir. KA TR eğitim videoları MEB ile imzalanan protokol çerçevesinde EBA'da yayınlanmakta ve bu ağ üzerinden ülkedeki tüm öğrenci ve öğretmenlere ücretsiz erişim sağlanması hedeflenmektedir. Öte yandan projenin eyleyicilerinden olan bir iletişim uzmanı öncülüğünde KA TR birçok STK ile birlikte sosyal sorumluluk projelerinin üretilmesine katkı sağlamaktadır. Üniversiteler ile olan ilişkiye bakıldığında, üniversite öğrencilerini dâhil eden çeşitli gönüllülük modelleri çerçevesinde birçok etkinlik (KA TR ofisinde staj yapmak, KA TR için çeviri yapmak, videoların seslendirilmesi ve transkripsiyonunun yapılması) gerçekleştirilmektedir.

4. Uygulama: Khan Acedemy Türkçe

Eğitim içeriklerinin gönüllü çeviriler yoluyla üretildiği KA TR platformunun incelendiği bu çalışmada, alan kavramının tanımı yapıldığında alternatif bir eğitim alanı içinde yer alan gönüllü çeviri alanı olarak iç içe geçmiş iki alanın birbirini hem tanımlayan hem de tamamlayan bir ikili yapıdan söz edilebilir. Alanın en temel mücadelesi gönüllü çeviri pratiklerinin sürdürülmesi ve böylece eğitimde fırsat eşitliği sağlanarak herkese ulaşılabilir bir eğitim sunulmasıdır. Alan içerisindeki tüm eyleyici, kurum ve kuruluşlar bu misyona hizmet etmek için alandaki varlıklarını sürdürmektedirler. Bu bağlamda, Bourdieücü bakış açısıyla alanın idare edilmesi ve alanın dinamiklerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiş ve alandaki aktörlerin konumları, çıkarları, sermayeleri ile aralarındaki ilişkiler mercek altına alınmıştır. Ancak, alanın çıkarlarına yönelik inceleme ayrıntılı bir inceleme ile yansıtılmıştır.

4.1. Alandaki Sermaye Türleri

Alan içerisindeki sermaye türlerine baktığımızda alanın en önemli sermaye türünün kültürel sermaye ve dil sermayesi olduğu anlaşılmaktadır. Alanın işleyişi ve eyleyicileri bu sermayeler üzerinden sağlanmaktadır. Ofis içindeki her eyleyici sahip olduğu kültürel sermayeleri (eğitimi, görevdeki uzmanlıkları, diplomaları) sayesinde buldukları konumda yer alırlar. Bunun yanı sıra, gönüllü çeviri alanına giriş hakkının yetkin bir dil sermayesine sahip olmaktan geçtiği anlaşılmaktadır. KA TR direktörü ile yapılan görüşmede bu duruma ilişkin: "... belirli kriterlerimiz var. Herkesi çevirmen olarak kabul etmiyoruz." ile "Gönüllüyüm yapabilirim diyen herkese tabi ki yaptığı iş belirli bir çitanın üstünde olduğu sürece kapımız açık..." şeklindeki ifadeleri beyan etmiştir.

Gönüllülük alanındaki diğer sermaye ise ses sermayesidir. Ders videolarının Türkçe dublajı için gönüllü seslendiriciler destek vermektedir. Bourdieu'nün bahsettiği sermaye kavramı alana giriş hakkı elde etmek ve aynı zamanda alandaki mücadeleyi sürdürmek için gerekli bir kaynak olarak görülebilir. Alanların faaliyetlerin yürütülmesi için farklı kaynaklara yani sermayelere ihtiyaç vardır ve bazılarının önemi daha büyüktür (Bourdieu, 1987).

Bunların yanı sıra, alanın sürdürülebilirliğini sağlayan diğer önemli sermaye türleri ekonomik ve kurumsal sermayelerdir. Alana müdahil olan kurum Türkiye'de 80 yıldır özel sektör alanında hizmet veren ve vakfı aracılığıyla 30 yıldır eğitim alanında topluma yönelik hizmetler sunan bir kuruluştur. Şirketin ve vakfının finansal ve kurumsal desteği ile KA TR projesi yürütülmektedir. Bu nedenle, Bourdieu'nün bahsetmiş olduğu sermaye dönüşümü çerçevesinde, ekonomik sermayenin simgesel sermayeye dönüşümü gerçekleştiği belirtilebilir.

Bunun dışında, vakfın önceki faaliyetleri arasında olan bilimsel kitapların çevrilmesinin desteklenmesinin ardından desteğini, dijital bir eğitim alanını başlatma kararı ve vakıf yöneticilerinin bizzat Salman Khan ile görüşerek İngilizce haricinde başka bir dilde varlığı olmayan akademinin Türkçeye kazanımının sağlanması girişimleri de girişimcilik sermayesinin varlığını göstermektedir. Girişimcilik sermayesinin varlığına ek olarak, bu sürecin de öncesinde Salman Khan'ın bireysel girişimiyle açık eğitim (MOOC) alanına giriş yapması da gösterilebilir. Dolayısıyla kuruluş temelinde girişimcilik sermayesi başkının gelen akademinin Türkçeleştirme sürecinin de girişimcilik sermayesi ile başlaması alandaki etkili olan kaynaklar arasında girişimciliğin ağırlığını ortaya koymaktadır.

KA TR'nin MEB ile işbirliği gerçekleştirmesi ve eğitim videolarının EBA üzerinden yayınlanması alandaki simgesel sermayenin varlığını göstermektedir. Bu işbirliğinin, alternatif bir eğitim alanı ile örgün eğitim alanını birleştiren ve karşılıklı her iki alanın da simgesel sermayesini güçlendiren bir durum olduğu söylenebilir. Özellikle KA TR'nin kitlesel açık çevrimiçi dersler alanı içerisinde alternatif bir eğitim alanını ön plana çıkararak alandaki meşruluğunu kanıtladığı söylenebilir.

4.2. Alanın Dinamikleri

Bourdieu'nün alan olarak tanımladığı ortam belirli konumların varlığı ile bu konumların aralarındaki nesnel ilişkilerdir. Başka bir deyişle konumlararası bağıntılardır. Alandaki konumlar, mevcut olan farklı güç ilişkileri ya da sermaye türlerindeki dağılımlarının üzerinden konumların varoluş nedenleri dorğultusunda, onları üstlenen eyleyici ya da kurumlara belirlenmiş hükümler üzerinden tayin edilir (Bourdeu ve Wacquant, 2012: 81). Buradan hareketle, KA TR içerisindeki mevcut konumlar ve aralarındaki ilişkiler üzerinden alanın kendine özgü dinamikleri açığa çıkmaktadır. Eyleyiciler ile gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde, alanın temel dinamiklerinin üç kavram üzerinden açıklanması mümkündür. Bunlar; denetim, güven ve sürdürülebilirlik kavramlarıdır.

KA TR projesinin gönüllülük alanı içerisinde konumlanarak yaklaşık on yıldır devam edebilmesi alan içindeki denetimin önemini ortaya koymaktadır. Yapılan görüşmelerde, eyleyiciler denetim ile ilişkilendirilebilecek ekip olma, hesap verebilirlik, sorumluluğun paylaşılması ve özdenetim gibi kavramları vurgulayan ifadeler kullanmışlardır. Vakfın herhangi bir denetim mekanizması olmadığı halde, KA TR ofisindeki ekip belirli bir sayı-

daki ders videosunu Türkçeleştirmek için aylık hedefler belirlemektedir. Bir ay içerisinde yapılan her türlü işin vakfa rapor halinde sunulduğu KA TR direktörü tarafından ifade edilmiştir. Ofis içindeki eyleyiciler ile dışındaki gönüllü çevirmenlerin (bkz. Şekil 2) eşgüdümlü bir süreç içerisinde çalıştıkları, her bir eyleyicinin kendi kendisini ve aynı zamanda ekip içindeki diğer eyleyicileri denetlediği bir yapının oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Dil editörü bu durumu şu şekilde özetlemektedir:

[...]Zaten süreç otomatik olarak birbirini denetlemek üzerine. Çünkü hepimizin yaptığı iş birbirine bağlı, işte çevirmen bana videoyu atıyor ben onu denetlemezsem, zaten video editörlerine yani seslendirmenlere ses gitmeyecek, ses gitmeyince onlar da video editörlerimize ses dosyası atamayacak [...]. (KA TR dil editörü)

Alan dinamiğinin ikincisi olan güven, alandaki tüm aktörleri ve onların alan içindeki hareketlerinin istemli bir şekilde olmasıyla ilgili bir kavramdır. KA TR projesi karşılıklı güven duygusu içerisinde yürütülen bir sosyal sorumluluk projesidir. Karşılıklı olma durumu vakfın, gönüllülerin ve merkez *Khan Academy*'nin KA TR'yi desteklemesi; KA TR yararlanıcılarının platforma olan güveni ile KA TR eyleyicilerinin birbirine güvenmesi olarak açıklanabilir. Ancak, projenin en temel dayanağının ise gönüllülere olan güvenin olduğu belirtilmelidir.

Alan içindeki üçüncü dinamik sürdürülebilirliktir. Sürdürülebilirlik kavramı alanda mevcut olan görünürlük, uzmanlık, kurumsallık, finansal destek ve işbirlikleri gibi birçok değer ile açıklanabilir. Alternatif bir eğitim platformunun sürekliliğinin sağlanması STFA ve vakfi olan BTYÇV'nin kurumsal ve finansal desteği, platformun içeriklerinin özgün eğitimde dolaşıma sokulması (EBA) ile görünürlüğünün artması ve eyleyicilerin uzmanlıkları doğrultusunda sağlanmaktadır.

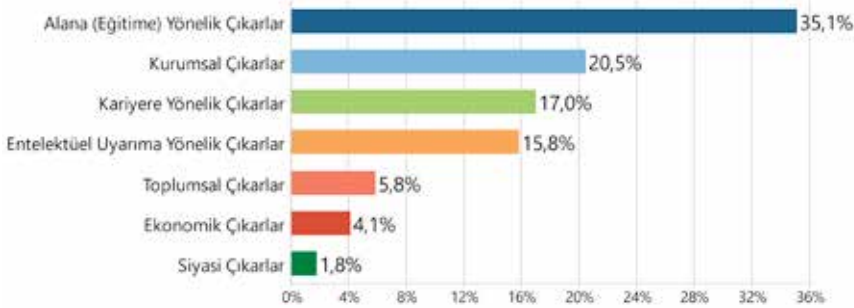
4.3. Alandaki Çıkarlar

Toplumsal hayatın içerisindeki tüm alanlarda bireyler, alanın gerekliliklerine uygun tutumlar geliştirir ya da zaten birey kendisi için önem arz eden durumlar karşısında kayıtsız kalmayarak ulaşmayı öngördüğü hedefler için arzu duyar. Bourdieu, *Pratik Nedenler* başlıklı eserinde yer verdiği “[e]yleyicilerin yaptıklarını yapmaktaki çıkarları üzerine düşünmek neden önemlidir?” (2015: 141) sorusu ile çıkar güdülmeyen bir edim olup olamayacağına ilişkin bir içsel sorgulama yaptığı söylenebilir. Alan incelemesinde çıkar sözcüğü için Bourdieucu bir terim olan *illusio* kullanılması, Bourdieu'nün alan içindeki mücadeleler için öne sürdüğü oyun metaforu üzerinden ifade edildiğinde oyuna dâhil olmanın ve oyun için çaba göstermenin bir değeri olarak karşılık bulmaktadır. Oyun ve *illusio* ilişkisi için verdiği özet ifade aşağıda yer almaktadır:

Bir başka deyişle, toplumsal oyunlar, kendilerini oyun olarak unutturan oyunlardır ve illusio zihinsel yapılarla toplumsal uzamın nesnel yapıları arasındaki varlıksal suç ortaklığı ilişkisinin sonucu olan bir oyunla aramızda kurulanbüyümlü bir ilişkidir (age, 143).

Eyleyicileri harekete geçirmek ve alanın işlerliği için gerekli bir değer olarak tanımlanan *illusio*, alan ile eyleyici arasında, doğal olarak gelişmekte ya da sonradan gerçek-

leştirilen bir işbiliği ile ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, KA TR projesi çerçevesinde ele alınan gönüllülük ve eğitim alanına yönelik çıkarlar, alanın eyleyicileri ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Veriler *Maxqda* nitel veri analiz programı ile analiz edilerek görüşmeye katılan eyleyicilerin sözel ifadeleri gönderme yapılan çıkarlara göre kodlanarak rakamsal bir sonuca yani alandaki çıkarların oransal olarak dağılımına erişilmiştir. KA TR alanına yönelik çıkarlar yedi tema kapsamında sınıflandırılarak alanın çıkarlarına yönelik olarak aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Şekil 3: Alandaki Çıkarların Sınıflandırılması

Çıkarların temalara göre dağılımı incelendiğinde en büyük payın eğitim alanına yönelik çıkarlar, en düşük payın ise siyasi çıkarlar olduğu görülmektedir. Eğitime yönelik çıkarlarda, gönüllülük alanına, alanın hedef kitlesine, dijital eğitim alanının ve anadilin kullanılmasına yönelik alt temalar belirlenmiştir. Gönüllü çeviri pratiklerinin, araştırmanın odağında yer alması gönüllülük alanına yönelik çıkarların ortaya çıkarılması bakımından önem arz etmektedir. Bu bağlamda direktörün bahsettiği üzere:

[...]bu işin bir gönüllülük hareketine dönüşmüş olması ve toplumun tabanına bir nebze de olsa yayılması yani binlerce gönüllüden bahsetmiyoruz ama olsun yine de beş yüzden fazla gönüllünün bu işe katkı sunmuş olması bugüne kadar bizim için önemli. [...] (KA TR direktörü)

KA TR'nin eğitim alanındaki gönüllülük hareketinin öncüsü olması ve bunu sivil toplum sorumluluğuyla yürütmesi, birçok alandaki gönüllülük faaliyetini cesaretlendireceği söylenebilir. Diğer yandan, KA TR öncelikle ana dilde bir eğitim sağlamaya yönelik yürüttüğü çalışmaları, merkez *Khan Academy*'nin öncülüğünde eğitimdeki boşlukları doldurması ve bunu dijital eğitim fırsatıyla gerçekleştirmesi, eğitime yönelik en temel çıkarları göstermektedir. Bu konuda direktörün özetlediği açıklama şöyledir:

[...] Aktif olarak ülkedeki fırsat eşitliğine katkı sağlamaya çalışan bir topluluğuz. Bu işin amacı bu. Ücretsiz bir kaynak sunarak içeriği ulaştırabilir kılmayı amaçlıyoruz. Hem de aynı şekilde yeni nesil bir öğrenme anlayışı, gelecekte daha popüler olacak, bireyselleştirilmiş, kişiselleştirilmiş kişiye özel bir eğitim anlayışının yaygınlaşması için elimizden geldiğince gücümüz yettiğince aktif bir şekilde fikirlerimizi anlatmaya savunmaya gayret ediyoruz. [...] (KA TR direktörü)

Bu açıklamaya ek olarak, gönüllülerin desteğiyle platformun içeriklerinin çevirileri yapıldıktan sonra, dil editörü tarafından düzeltme sürecinde, erek kitlenin dikkate alındığı ifade edilmiştir. Dil editörü, yaptığı işin uzmanlık alanında bir karşılığı olduğunu ve bunu da bir çıkar olarak gördüğünü şu açıklamasında yer vermiştir:

[...] Türkiye’de İngilizce bilmeyenlere özellikle onlara yabancı bir içeriği ama burada kaliteli bir içerik tabi herhangi bir yabancı içerik değil bence bunu sunmak çok kıymetli. Çünkü biz egzotik bir diliz İngilizce açısından baktığımızda, kültür olarak baktığımızda da Amerika’ya çok uzağız. Çok egzotik kaçıyoruz. O bilgileri, özellikle ben dilci olduğum için sosyal bilimci olduğum için bir sanat videosunu çevirirken çok hoşuma gidiyor. [...] (KA TR dil editörü)

İkincil konumdaki çıkar türü alan içerisindeki tüm kurum ve kuruluşların çıkarlarına ilişkin kurumsal anlamdaki çıkarlardır. Alanda, KA TR, MEB, STFA ve vakfı, sivil toplum örgütleri ve son olarak dış eyleyici konumundaki merkez *Khan Academy* gibi kuruluşların çıkarları söz konusudur. Alana finansal ve kurumsal desteğini katan STFA ve bünyesindeki vakfın sosyal sorumluluk alanında ülkesine fayda sağlamaya çalıştığından ve bundan hareketle kurumunun prestijine katkıda bulunmak ve ülke çapında görünür olmak için alanda var olduğundan söz edilebilir. Bunun yanında, STFA’nın vakıf aracılığıyla uluslararası bir platform ile bağlantı kurması, kurumun ülkesi dışında da görünürliğini artırmaya yönelik bir yol izlediği anlamına geldiği söylenebilir. Öte yandan, MEB’in 2023 vizyonunda yer alan dijital eğitime geçiş sürecinde KA TR ile olan işbirliğinin kendi çıkarına hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Bu işbirliği çerçevesinde dijital eğitimdeki deneyimin aktarılması MEB’in gelecekteki hedefini gerçekleştirmesi açısından kurumsal bir çıkar olarak ifade edilebilir. Ayrıca, dünyada eğitim alanında fırsat eşitliği yaratmak için kurulan *Khan Academy*’nin birçok dile çevrilmeye başlanmasıyla platformun kurumsal anlamda uluslararasılaşma çıkarına sahip olduğundan bahsedilebilir.

Entelektüel uyarıma yönelik çıkarlar, bireye özgü çıkarlar olarak yorumlanabilir. Alandaki eyleyicilerin bir yandan görevlerini yürütürken öte yandan bireysel bir kazanım ya da kendini gerçekleştirmeye yönelik olarak algılanabilecek belirli bir çıkar içinde oldukları anlaşılmaktadır. Bu çıkar çerçevesinde belirlenen alt temalar; öğrenmeye devam etme, bireysel tatmin, aktif sorumlu yurttaşlık ve eğitime bireysel katkıdır. Bu bağlamda, eyleyicilerin belirtmiş oldukları ifadelerin bazıları aşağıda verilmektedir:

[...] Amacımız sadece sabah kalkıp gidip çalışıp para kazanmak, sonra gelip evde vaktimizi geçirip hayatımız heba etmek olduğunda çok mutsuz insanlar oluyoruz. İnsanların mutlu olmanın da yolları var. Ben mesela sivil toplum gönüllülüğü, toplumsal sorunlara karşı böyle bir şeyler yapabiliyor olma duygusunu tercih ediyorum. [...] (KA TR iletişim uzmanı)

[...] farklı şeyler öğrenmeyi seviyorum. Bunun en kolay yolu da benim için en azından okumak ve çevirmek. Çevirdiğim zaman hem böyle bir şeye katkı sağlamış gibi hissediyorum, hem de çok farklı şeyler öğreniyorum şuan herhalde çevirdiğim şeyleri hayatımda hiçbir zaman öğrenemezdim. [...] (KA TR gönüllü çevirmeni)

[...] çeviri yaparken ben kendim bile keşke benim öğrenciliğimde *Khan Akademi* olsaydı o zaman her şey çok daha iyi olurdu dediğim bile oluyor. Ve bunu dediğim için de şu anki öğrencileri veya öğrenmek isteyen herkesin faydalanmasını istiyorum. Onun için de yapıyorum zaten. [...] (KA TR gönüllü çevirmeni)

Toplumsal çıkarlar, KA TR'nin sivil toplumu güçlendirmeye yönelik çıkarları ile ilişkilidir. Platformun yaşam boyu öğrenme sürecine de katkı sağladığı düşüncesinden hareketle sivil toplum için eğitime ilişkin toplumsal bir etki yarattığı ifade edilebilir. Bunun yanı sıra, projenin sivil toplum kuruluşları (İhtiyaç Haritası, Okul Destek Derneği ve üniversiteler) ile işbirliği yapması ve alanda gönüllülük hareketini başlatmasından da bu çıkar türüne hizmet ettiği anlaşılmaktadır.

Alandaki en düşük çıkar teması siyasi çıkarlar olarak tespit edilmiştir. Siyasi çıkarlara yönelik belirlenen alt tema iktidara yakınlık, *Khan Academy* platformunun Türkçeleştirme fikrinin ortaya çıktığı ilk süreçten itibaren vakıf yetkilileri ile KA TR direktörünün MEB yetkilileri ile görüşmesini ifade etmektedir. Direktörün açıklaması doğrultusunda, KA TR Türkiye'de dijital eğitimin yaygınlaşması açısından öncü rolde olduğu ve bunu bakanlık düzeyinde yapılan çalışmalarda paylaşıldığı öne sürülmüştür:

[...] KA'yi çok anlattım hala da anlatıyorum ama yapmayı tercih ettiğim şey eğitimin geleceğini nereye gittiğini anlatmak, bunun üzerine konuşmak. Çünkü tabii ki benim tek başıma fikrimin değeri olmayabilir ama bu konuya toplum olarak kafa yorarsak ben de elimden geldiğince hem şahsi hem de kurum adına fikirlerimizi paylaşmaya çalışıyorum. [...] (KA Direktörü)

Alandaki ekonomik çıkarlar, finansal destekçi bulma ve istihdam edilme olarak iki alt tema çerçevesinde incelenebilir. Salman Khan tarafından kurulan merkez *Khan Academy* günümüzde dünyanın önde gelen Bill Melinda Gates Vakfı, Carlos Slim Vakfı, Ann ve Hohn Doerr Vakfı, Google ve Elon Musk gibi birçok vakıf, bağışçı ve kuruluşlar tarafından desteklenmektedir.⁹ İstihdam edilme alt temasına ilişkin olarak, KA TR'nin bazı eyleyicilerinin vakıf bünyesinde belirli bir kazanç karşılığında çalıştıkları söylenebilir. Ofis içi çalışanlar aynı zamanda ekonomik çıkarları doğrultusunda da alanda konum aldıkları görülmektedir.

Bunun yanı sıra, eyleyiciler ile yapılan görüşmelerde kariyere yönelik çıkarların da alandaki itici güçlerden olduğu anlaşılmıştır. Alt tema olarak incelenen mevkisel, girişimciliğe ve mesleki gelişime yönelik çıkarlar ile stajyerlik fırsatları eyleyicilerin proje içerisindeki var olma nedenleri olarak tespit edilmiştir. KA TR'nin dil editörü, Çeviribilim mezunu ve alandaki konumunu elde etmeden önce gönüllülük alanında çeviri yapan bir KA TR gönüllüsü olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanında, gönüllü çeviri yapanlar arasında yabancı dil bölümlerinde üniversite eğitimi alan öğrencilerin de yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Çeviri yapan gönüllüler arasında olan bir çevirmen şu açıklamayı yapmıştır:

[...] Zaten ben *Khan Akademi*'ye çeviri piyasası nasıl? Yani tabii okulda da metinler çeviriyoruz ama gerçek bir kurum için çevirmek daha farklı ve her kurumun bildiğiniz gibi farklı çeviri politikaları olabiliyor. Onun için hani sektöre adapte olmak ve neyin nasıl olduğunu görmek için benim için iyiydi geridönütler almam. [...] (KA TR gönüllü çevirmeni)

Aynı şekilde, KA TR ofisinde yazılım mühendisliği, çeviribilim, uluslararası ilişkiler gibi farklı alanlarda eğitim alan üniversite öğrencileri için staj yapma imkânlarının olması bazı öğrencilerin alanda gönüllü olarak var olmaları için başka bir yatırım olarak da görülebilir.

Öte yandan, KA TR direktörünün, platformun Türkçeye kazandırılması sürecinde *Khan Academy*'nin başka bir dildeki ilk girişimi olarak projenin oluşturulma sürecinde etkin rol alması ve aynı zamanda geleceğin eğitim modeli hakkında ülke çapında toplumu bilinçlendirme toplantılarına katılan ve eğitim alanındaki bazı sivil örgütlenmelerinin öncüsü olması alandaki girişimciliğe yönelik çıkarı ortaya koymaktadır. Platformun diğer eyleyicisi olan iletişim uzmanı da sivil toplum alanında birçok kuruluştta yönetici olarak görev almış ve alandaki network'ünü ve tecrübesini KA TR'deki konumu ile devam ettirmekte ve bulunduğu konumu üzerinden paylaşımına açmaktadır. Bu nedenle, iletişim uzmanının alandaki mevkisel çıkarlarını gözetmediği söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışma, gönüllü çeviri pratiklerinin desteğiyle yürütülen çevrimiçi bir eğitim platformu olan *Khan Academy* ve Türkiye'deki yapılanması olarak Khan Academy Türkçe'nin çeviri sosyolojisi araçlarıyla incelendiği bir alan analizi çalışmasıdır. Yapılan saha araştırması ile iç içe geçmiş iki alanın (gönüllülük ve eğitim alanları) ilişkiselliği gösterilerek alanların kendine özgü dinamikleri belirlenmiştir. Gönüllü çeviri pratikleri KA TR projesinin temel dayanağı olmasına rağmen gönüllülüğün arkasında gizlenen kurumsal bir yapılanmanın var olduğu söylenebilir. Bu nedenle, alan içinde farklı konumları işgal eden eyleyiciler ile kurum ve kuruluşların da peşinde koştukları çıkarlar çeşitlilik göstermektedir. Görüşmeler sonucunda tespit edilen çıkarlar; eğitim alanına, kariyere, entelektüel uyarıma yönelik çıkarlar ile kurumsal, toplumsal, ekonomik ve siyasal çıkarlar olmak üzere yedi kategoride sınıflandırılmıştır. Söz konusu bu çıkarlar gönüllülük alanının perde arkasında kalan ancak alanın itici gücü olan etmenler olarak düşünülebilir.

Sosyal sorumluluk kapsamında bir vakfın kurumsal ve mali destekleriyle sürdürülen dijital bir eğitim platformu için yapılan gönüllü çevirilerin en temelde alanın amacına yönelik olan eğitimde fırsat eşitliği yaratmak için hizmet eden pratikler olarak konum aldıkları gözlemlenmiştir. Alandaki tüm eyleyici ve kuruluşlar alana özgü çıkar olan eğitimin erişilebilir ve sürdürülebilir olması için işbirliği içerisinde. KA TR'nin gönüllü çevirmenleri platformun eğitim içeriklerini ofis dışında çevirmektedirler. Ancak, gönüllülük alanında konum alabilmeleri, sahip oldukları kültürel ve dil sermayeleri ile gerçekleşebilmektedir. Fakat kurumun onayladığı yetkinlikte iseler gönüllülük alanına dâhil olabilirler. Bu durum da gönüllülük hareketinin kurumsal bir yapı içerisinde yürütülmesi ve kurumsal çıkarları gözetmesi ile ilişkilendirilebilir. Bundan başka, ofis içinde çalışan direktör, dil editörü ve iletişim uzmanı gibi eyleyiciler gönüllü çeviri projesinin yönetilmesinden, MEB, STK'lar ve basın gibi kurumlar da projenin görünürlüğünü sağlayarak platform aracılığıyla sağlanan eğitimin yaygınlaşmasından sorumludurlar. Alan içindeki tüm eyleyici ve kuruluşlar farklı sermayeleri ile alandaki varlıklarını sürdürmektedir.

Açık eğitim kavramının ortaya çıkması ile dijital eğitimin hızla yaygınlaştığı günümüzde *Khan Academy* gibi kitlesel açık çevrimiçi dersler sunan dijital platformların eğitim alanını demokratikleştirdikleri tartışması gündemde kalmaktadır. Bu bağlamda,

UNESCO ve UNICEF'in 2007 yılında eğitim hakkını: eğitime erişim hakkı, eğitimde nitelik hakkı ve öğrenme ortamında saygı hakkı olarak üç alanda tanımlaması ile dünyadaki ülkelerin, eğitim kaynaklarını oluşturmak açısından ve öğrenme ortamlarına öncülük etmeleri bakımından hükümetlerin, eğitim kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının devreye girmesi kaçınılmaz görünmektedir (Blessinger ve Bliss, 2016: 16). Bu çerçevede, bir *Dünya Okulu* olma misyonu ile "herkesin, istediği an, istediği yerde dünya standartlarında ve ücretsiz bir öğrenim" imkânı sağlayan *Khan Academy* platformu eğitimde fırsat eşitliğinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Platformu Türkçeleştirme kararı ile başlayan gönüllülük ve sosyal sorumluluk hareketi, KA TR yapılanması içinde başta gönüllü çevirmenler olmak üzere pek çok eyleyici ile devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları bir araya gelerek eğitim alanında konumlanmışlardır. Yapılan gönüllü çeviriler alanın üretilmesini sağlamakla kalmayıp toplum adına eğitimin iyileştirilmesi ve ulaşılabılır olmasına ön ayak olduğu için toplumsal çıkarları da gözettiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, KA TR platformu içinde, çeviri eyleminin sosyal sorumluluk hareketi kapsamında toplumsal bir eyleme dönüştüğü görülmektedir. Bu çalışmanın yöntemsel yaklaşım olarak Çeviri sosyolojisini seçerek gönüllülükle yürütülen bir çeviri projesini incelediği ve çevirinin toplumsal yönünü ortaya koyduğu söylenebilir. Farklı alan dinamikleriyle çeviri, bir yandan toplumu dönüştürmek öte yandan da değişen topluma ayak uydurmak üzere kendi öz dinamiklerini yeniden oluşturmaktadır. Dolayısıyla, Çeviri sosyolojisini esas alan çalışmamızın, farklı çeviri pratiklerine yönelik araştırmalara da yol açacağı düşünülmektedir.

NOTLAR

- 1 Makalede belirli kavramların parantez içinde İngilizceleri verilmiştir.
- 2 *Community translation* teriminin Türkçe'de yaygın bir karşılığı yoktur. Terimin Türkçe karşılığı araştırmacı tarafından çevrilmiştir.
- 3 <https://www.classcentral.com/report/mooc-stats-2021/>
- 4 <https://www.chronicle.com/article/Major-Players-in-the-MOOC/138817> [14.12.2021]
- 5 <https://ocw.mit.edu/courses/translated-courses/turkish/> [14.12.2021]
- 6 <https://www.anadolu.edu.tr/e-egitim/akadema> [14.12.2021]
- 7 <https://atademix.atauni.edu.tr/?redirect=0> [14.12.2021]
- 8 <https://www.stfa.com/tr/>
- 9 <https://www.khanacademy.org/about/our-supporters>

KAYNAKÇA

1. Bogenç Demirel, Emine, *Çeviri Sosyolojisinin İnşası Bourdieu Çözümleri*, Pratiklerden Seçkiler, Cinius Yayınları, İstanbul, 2013.
2. Bogenç Demirel, Emine, "Çevirinin Bourdieu Sosyolojisiyle Yapılanan Yüzü, Çeviri Sosyolojisi", in *Cogito Pierre Bourdieu*, s. 76, YKY, İstanbul, 2014, 402-416.
3. Bogenç Demirel, Emine, Zeynep Süter Görgüler ve Deniz Koçak Kurmel, "Ağ Toplumunda Çeviri Odaklı Demokratik Pratikler", in İnet-tr'16 Türkiye'de İnternet Konferansı, TED Üniversitesi, Ankara, 3-5 Kasım 2016.
4. Bogenç Demirel, Emine, "Çeviride Sosyolojik Dönemeç ve Aktörler", in İletişim ve Medya Bağlamında Çevirmen Başvuru Kitabı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2021, 79-111.

5. Blessinger, Patrick ve T. J. Bliss, "Introduction to open education: Towards a human rights theory", in *Open education: International perspectives in higher education*, 2016, 11-30.
6. Bourdieu, Pierre, *Seçilmiş Metinler*, 4. bs. (çev.) Levent Ünsaldı, Heretik Yayıncılık, Ankara, 2020.
7. Bourdieu, Pierre, *Pratik Nedenler*, (çev.) Hülya Uğur Tanrıöver, Hil Yayın, İstanbul, 2015.
8. Bourdieu, Pierre, "The Force of Law: Toward A Sociology of the Juridical Field", in *Hasting Journal of Law* 38 1987, 209-248.
9. Bourdieu, Pierre ve Loic Wacquant, *Düşünsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.
10. Bourdieu, Pierre ve Loic Wacquant, *Düşünsel Sosyolojiye Davet*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2021.
11. Boyd, Danah M. ve Nicole B. Ellison, "Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship", in *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 2008, 210-30.
12. Castells, Manuel, *Ağ Toplumunun Yükselişi*, (çev.) Ebru Kılıç, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.
13. Chesterman, Andrew, "Bridge concepts in translation sociology", in *Constructing Sociology of Translation*, (eds.) Michaela Wolf ve Alexandra Fukari, Benjamins translation library, Amsterdam, 74 2007, 171-186.
14. Cristenson, Clayton, *Disrupting Class, Expanded Edition: How Disruptive Innovation Will Change the Way the World Learns*, McGraw-Hill, New York, 2010.
15. Cronin, Michael, "Downsizing the World: Translation and the politics of proximity", in *Beyond Descriptive Translation Studies: Investigations in homage to Gideon Toury*, (eds.) Anthony Pym, Miriam Shlesinger ve Daniel Simeoni, John Benjamins Publishing Company, 2008, 256-276.
16. Cronin, Michael, "The translation crowd", in *Revista Tradumàtica: tecnologies de la traducció* 8 2010, 1-7.
17. Désilets, Alain ve Jaap Van Der Meer, "Co-creating a repository of best-practices for collaborative translation", in *Linguistica Antverpiensia, New Series-Themes Translation Studies* 10 2011.
18. Gambier, Yves, "Pour une socio-traduction", in *Translation Studies at the Interface of Disciplines*, John Benjamins, Amsterdam, 2006, 29-42.
19. Gambier, Yves, "Changing Landscape in Translation", in *International Journal of Society, Culture & Language*, 2, 2 (Special Issue on Translation, Society and Culture) 2014, 1-12.
20. Hanna, Sameh, *Bourdieu in Translation Studies The Socio-cultural Dynamics of Shakespeare Translation in Egypt*, Routledge Company, New York, 2016.
21. Inghilleri, Moira, "Habitus, field and discourse: Interpreting as a socially situated activity", in *Target International Journal of Translation Studies* 15, 2 2003, 243-268.
22. İslim, Omer Faruk, Nergis A. Gurel Koybasi ve Kursat Cagiltay, "Use of Open Educational Resources: How, Why and Why Not?", in *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 28, 2 2016, 230-240. [03.09.2020 tarihinde, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1111136.pdf> adresinden erişildi].
23. Jimenez-Crespo, Miguel A., *Crowdsourcing and Online Collaborative Translation Expanding the limits of Translation Studies*, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 2017.
24. Kelly, Nataly, Rebecca Ray ve Donald A. DePalma, "From crawling to sprinting: Community translation goes mainstream", in *Linguistica Antverpiensia, New Series-Themes in Translation Studies* 10 2011.
25. Khan, Salman, *Dünya Okulu Eğitimi Yeniden Düşünmek*, (çev.) Cem Akaş, Yapı kredi Yayınları, İstanbul, 2018.
26. Kursun, Engin, Kursat Cagiltay ve Gulfidan Can, "An Investigation of Faculty Perspective on Barriers, Incentives, and Benefits of the OER Movement in Turkey", in *The International Re-*

- view of *Research in Open and Distributed Learning*, 15, 6 2014, 15-31. [14/12/2021 tarihinde, <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1914/3174> adresinde erişildi].
27. Munoz-Merino, Pedro J., Jose A. Ruiperez-Valiente, Carlos Delgado Kloos, Maria A. Auger, Susana Briz, Vanessa De Castro ve Silvia N. Santalla, “Flipping the Classroom to Improve Learning With MOOCs Technology”, in *Computer Applications in Engineering Education*, Wiley Online Library, 2016, 15-25. [14.12.2021 tarihinde, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/cae.21774> adresinde erişildi].
 28. O’Brien, Sharon, ve Reinhard Schäler, “Next generation translation and localization: Users are taking charge”, in *Proceedings of Translating and the Computer* 32 2010.
 29. O’Hagan, Minako, “Evolution of user-generated translation: Fansubs, translation hacking and crowdsourcing”, in *The Journal of Internationalization and Localization* 1,1 2009, 94-121.
 30. O’Hagan, Minako, “The Impact of New Technologies on Translation Studies. A Technological Turn”, in *The Routledge Handbook of Translation Studies*, (eds.) Carmen Millan ve Francesca Bartina, Routledge, London, 2013, 503-518.
 31. Olohan, Maeve, “Why do you translate? Motivation to volunteer and TED translation”, in *Translation Studies* 7,1 2014, 17-33.
 32. O’Reilly, Tim, “What is web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation Software”, in *International Journal of Digital Economics*, 65 2007, 17-37. [10/01/2022 tarihinde, <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/4580/> adresinde erişildi].
 33. Pérez-González, Luis ve Şebnem Susam-Saraeva, “Non-professionals translating and interpreting: Participatory and engaged perspectives”, in *The Translator*, 18, 2 2012, 149-165.
 34. Perrino, Saverio, “User-generated translation: The future of translation in a Web 2.0 environment”, in *The Journal of Specialised Translation* 12, 7 2009, 55-78.
 35. Sapiro, Gisèle, “Translation and the field of publishing”, in *Translation Studies*, 1, 2 2008, 154-166. [10/02/2022 tarihinde, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14781700802113473?needAccess=true> adresinde erişildi].
 36. Simeoni, Daniel, “The pivotal status of the translator’s habitus”, in *Target. International Journal of Translation Studies* 10, 1 1998, 1-39.
 37. Snyder, Mark ve Allen M. Omoto, “Volunteerism: Social issues, perspectives and social policy implications”, in *Social Issues Policy Review*, 2:1 2008, 1-36. [10/12/2021 tarihinde, <https://sci-hub.se/https://doi.org/10.1111/j.1751-2409.2008.00009.x> adresinde erişildi].
 38. Stallman, Richard, “Why software should be free”, 2007. [05/01/2022 tarihinde, https://newtotse.com/oldtotse/en/technology/computer_technology/167662.html adresinde erişildi].
 39. Swartz, David, *Kültür ve İktidar Pierre Bourdieu’nün Sosyolojisi*, (çev.) Elçin Gen, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.
 40. Toffler, Alvin, *The third wave*, William Morrow, New York, 1980.
 41. Wilson, John, “Volunteerism Research: A Review Essay”, in *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Sage Publications 41, 2 2012, 177-212.
 42. Weller, Martin, Beatriz de los Arcos, Rob Farrow, Rebecca Pitt ve Patrick McAndrew, “Identifying Categories of Open Educational Resource Users”, in *Open Education International Perspectives in Higher Education* (eds.) Petrick Blessinger ve Tj Bliss, 2016, 73-91.
 43. Wolf, Michaela, “Translation ‘Going Social’? Challenges to the Ivory Tower of Babel”, in *MonTI* 2 2010, 29-46.